

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

สิริรัตน์ นาคิน*, พิสมัย ศรีอำไพ**, จิระพร ชะโน***

*นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการดำเนินการระยะที่ 1 และ 2 ของการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา และ 2) ยืนยันแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า

1.รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน ได้แก่ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม 2) วัตถุประสงค์ เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด จิตใจ การฝึกสติอยู่กับปัจจุบัน รู้เท่าทันจิตใจของตนเอง เกิดการเรียนรู้เพื่อเข้าใจตนเองและฝึกกำกับความคิดตระหนักรู้ในตนเอง 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การปรับความคิดและจิตใจ ขั้นตอนที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การฝึกปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4 การประยุกต์ใช้ 4) ระบบสังคม ได้แก่ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 5) หลักการตอบสนอง ได้แก่ การเสริมแรงทางสังคม เสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสม และ 6) ระบบสนับสนุน ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียน แหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ในขั้นตอนต่างๆ มีกิจกรรมหลัก 3 กิจกรรม ได้แก่ การน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญ การรับฟังอย่างลึกซึ้ง และการเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง

2. ผลการยืนยันรูปแบบ พบว่าทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($X=4.22$, $S.D.=0.58$)

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม, แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา, ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

Research

*The Development Of Learning Management Model To Enhance
Ethics For Pre-Service Teachers: Case Study Of
Nakhonratchasima Rajabhat University*

Sirirat Nakhin, Pisamai Sriampai**, Jiraporn Chano*

**Ph.D. Candidate, Department of Curriculum and stricter instruction, Faculty of Education,
Mahasarakham University*

***Assoc. Prof. Dr. Chaiyaphum Rajbhat University*

****Asst. Prof. Dr. and Lecturer Department of Curriculum and stricter instruction, Faculty of Education,
Mahasarakham University*

Abstract

This article is a phase 1 and 2 of the research title the development of learning management model to enhance ethics for pre-service teachers: case study of Nakhonratchasima Rajabhat University. Objectives were as: 1) to develop the model of learning management to promote the ethics for teaching professional students, and 2) to affirm for the developing model. The study found that:

1. The learning management model to promote an ethics for pre-service teachers consist of 6 syntax 1) principles and theories background were contemplative approach and Kohlberg's Moral Development 2) objectives were for change the mind ,mindfulness, learning for understanding and thinking monitoring ownself, self-awareness 3) learning management consist of 4 syntax as step1 modify of change your brain and mind, step 2 share and learn, step 3 practice ,and step 4 application 4) social system were teachers as facilitators 5) principle reaction were social reinforcement and modify suitable behaviors and 6) support system were learning environmental management , learning resources and participation of university activities. All stages based on contemplative education were comprised of three principles as 1) consideration critically, 2) deep listening, and 3) drill practice

2. The assessment of model by experts found that all of components of model had appropriateness mean ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.58), which indicated that this learning management model had appropriate components at a high level.

Keywords: Learning management model, Moral Reasoning, Contemplative Education,
Moral development,

บทนำ

จริยธรรม (ethics) เป็นกฎแห่งความประพฤติของกลุ่มคนหรือบุคคล สิ่งหรือคุณความดีที่เป็นข้อปฏิบัติโดยนัยคำนี้ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปมีสามประการคือ รูปแบบทั่วไปหรือวิถีชีวิต ประการที่สอง คือกฎแห่งความประพฤติ หรือประมวลหลักศีลธรรม กล่าวคือจริยธรรมในอาชีพหรือวิชาชีพ และประการที่สาม คือปรัชญาทางศีลธรรมหรือจริยธรรม อาจกล่าวได้ว่า หลักการทางปรัชญาที่ว่าด้วยการให้เหตุผล เกี่ยวกับการกระทำที่มีศีลธรรมหรือมีจริยธรรม ในการตัดสินใจทางจริยธรรมว่าสิ่งใดดีหรือเลว โดยทั่วไปแล้วจะยึดตามอุดมคติของศีลธรรมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา (กิริติ บุญเจือ. 2551: 126)

ความเสื่อมถอยทางจริยธรรมในสังคมไทย ได้รุกคืบเข้ามายังวิชาชีพครู ดังจะเห็นได้จากข่าวการทุจริตสอบเข้ารับราชการครู การลงโทษนักเรียนด้วยความรุนแรง การรับจ้างทำผลงานวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ ปัญหาหนี้สิน การลวนลามทางเพศนักเรียน ฯลฯ ทั้ง ๆ ที่ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูคือต้นแบบของลูกศิษย์ทั้งในทางบวกและทางลบ การจะแก้ปัญหาด้านจริยธรรมของครูนอกจากจะดำเนินการโดยตรงกับครูประจำการแล้ว นักศึกษาวิชาชีพครูในสถาบันอุดมศึกษา นับเป็นเป้าหมายสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งในการหาแนวทางส่งเสริมจริยธรรม เพราะนักศึกษาวิชาชีพครู ถือเป็นชุมพลแห่งทรัพยากรมนุษย์อันทรงคุณค่ายิ่งของสังคมและประเทศชาติ การพัฒนานักศึกษาครูไปสู่เป้าหมายให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขนั้นเป็นหน้าที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมของสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตครู การพัฒนานักศึกษาครูจึงมิใช่เป็นเพียงการจัดการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์ให้มีความรู้และทักษะในสาขาอาชีพเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้บัณฑิตครูที่สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรมด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีพัฒนามาจากโรงเรียนฝึกหัดครู ยังคงให้ความสำคัญในการผลิตครู จากสภาพการเข้ารับการศึกษานในปีการศึกษา 2555 เป็นต้นมา มีนักศึกษาวิชาชีพครูหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่

5 รวมทั้งสิ้นเป็นจำนวน 10,399 คน ซึ่งเพิ่มมากขึ้น จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่านักศึกษาวิชาชีพครูส่วนหนึ่งไม่ได้เข้ามาศึกษาต่อเพราะมีความศรัทธาในวิชาชีพครูเป็นเบื้องต้น แต่เกิดจากกระแสสังคม และนโยบายของรัฐที่สนับสนุนสร้างแรงจูงใจให้นักศึกษาเลือกเรียนวิชาชีพครูด้วยปัจจัยภายนอก อาทิ สิทธิประโยชน์ มีรายได้ และตำแหน่งงานที่มั่นคง ตลอดจนเส้นทางความเจริญก้าวหน้าทางตำแหน่งวิชาการของวิชาชีพครู ซึ่งมีความก้าวหน้าและสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ ที่ทำงานในพื้นที่ชนบททำให้ได้รับนักศึกษาในพื้นที่เลือกศึกษาต่อในคณะครุศาสตร์จำนวนมาก

จิตตปัญญาศึกษา เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้จากภายใน พินิจพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ฝึกการสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ส่งผลต่อความประพฤติการปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา มีความรักเมตตาต่อตนเอง และสรรพสิ่งทั้งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ อย่างไรก็ตามเป็น การศึกษาที่เน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาความตระหนักรู้ การเรียนรู้และการรู้เท่าทันมิติโลกภายในด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ทักษะ มุมมองต่อชีวิต โลกและสรรพสิ่งของตนเอง ให้คุณค่าในเรื่องการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญซึ่งหมายถึง การสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในของตนเอง ที่เกิดขึ้นจากการเผชิญกับผู้อื่น และโลกภายนอก ผ่านกระบวนการ วิธีการและกิจกรรมที่หลากหลาย มีเป้าหมายก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้งทางความคิด ความเชื่อ และจิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง โลก และสรรพสิ่ง ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติ อย่างมีปัญญา มีความรักความเมตตาต่อตนเองและสรรพสิ่งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ โดยใช้กิจกรรม 3 กระบวนการหลักตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ 1) สุนทรียสนทนา 2) การฟังอย่างอย่างลึกซึ้ง 3) การสะท้อนการเรียนรู้ ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม เพื่อการตระหนักรู้ เรียนรู้และรู้เท่าทันตนเอง (จุฬพล พูลภัทรชีวิน. 2555 : 1-2) มีลักษณะพิเศษ คือ มุ่งเน้นการพัฒนาภายในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง

อย่างลึกซึ้งเพื่อให้เกิดปัญญาที่เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งและเกิดความรักความเมตตาที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่การเกิดสำนึก ที่ดีงามและตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่งในธรรมชาติที่สุด (สมุน อมรวิวัฒน์. 2552 : 22) ซึ่งจะต้องส่งเสริมการคิดหาแนวทางในการประยุกต์การศึกษากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญหาศึกษาไปขยายวงกว้างเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นที่ยอมรับในสังคมอย่างแพร่หลาย อาจกล่าวโดยสรุปว่าจิตตปัญญาศึกษา คือ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักการฟังอย่างลึกซึ้ง การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญหาศึกษาในระดับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามลำดับ (ธนา นิลชัยโกวิท. 2551: 26)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นทางจริยธรรม ที่สามารถสะท้อนถึงพัฒนาการให้เหตุผลทางจริยธรรมดังที่โคลก เบิร์ก พบว่าบุคคลสามารถพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมไปตามลำดับขั้น และเชื่อว่าการพัฒนาจริยธรรมในแต่ละขั้นมีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่ว่าบุคคลนั้นจะเกิด ณ ที่ใด หรือสังคมใด ลำดับขั้นของการพัฒนาก็จะเป็นไปในลักษณะเดียวกัน และมีความสัมพันธ์กันกับอายุของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งได้มีการแบ่งช่วงอายุไว้อย่างกว้าง ๆ (Huffman. 2002 : 354) การให้เหตุผลทางจริยธรรม โดยการตั้งสถานการณ์ที่ทำให้บุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ต้องพบกับความยากลำบากในการตัดสินใจเนื่องจากเกิดความขัดแย้งทางความคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม ความถูกต้องดีงาม รวมทั้งอารมณ์และความปรารถนาของตนเอง ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้เรียกว่า (Moral Dilemmas)

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าการนำหลักการแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญหาศึกษามาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ส่วนใหญ่จะเป็นการ

ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น พยาบาล ครู และเน้นกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญหาศึกษาที่ส่งเสริมทักษะทางปัญญา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ยังไม่พบงานวิจัยโดยการนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์กมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบัณฑิตครู และสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ต้องการให้สถาบันผลิตครูตระหนักถึงการผลิตบัณฑิตวิชาชีพครูที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

วัตถุประสงค์

การวิจัยนี้เป็นการดำเนินการในระยะที่ 2 ของการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการ การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู:กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1.พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
- 2.ยืนยันรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อสอบถามข้อมูลในการส่งเสริมจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นิเทศ และครูพี่เลี้ยง จำนวน 50 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูนิเทศ และครูพี่เลี้ยง ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ไม่ต่ำกว่า 10 ปี

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ คุณลักษณะด้านจริยธรรมที่พึงประสงค์สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากข้อมูลที่ได้รวบรวมได้ มาวิเคราะห์และหาข้อสรุป เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การวิจัยระยะที่ 2 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) ระบบสังคม 5) หลักการตอบสนอง และ 6) ระบบสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ด้านการเรียนการสอน ด้านจิตตปัญญาศึกษา ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มี

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญดังกล่าว ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่มีใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งตามขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

การวิจัยระยะที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การวิจัยระยะที่ 2 ใช้แบบสังเคราะห์เอกสาร และแบบประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้

การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นเพื่อสอบถามข้อมูลในการส่งเสริมจริยธรรมที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นิเทศ และครูพี่เลี้ยง จำนวน 50 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูนิเทศ และครูพี่เลี้ยง ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ไม่ต่ำกว่า 10 ปี

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากข้อมูลที่ได้รวบรวมได้ มาวิเคราะห์และหาข้อสรุป เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำไปพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

การวิจัยระยะที่ 2 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู

ขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ

ส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยศึกษาวิเคราะห์ผลจากการวิจัยระยะที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมหลักตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากสถานการณ์ตามทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ทั้งจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 6 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ 4) ระบบสังคม 5) หลักการตอบสนอง และ 6) ระบบสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ด้านการเรียนการสอน ด้านจิตตปัญญาศึกษา ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญดังกล่าว ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 7 คน ได้แก่

1) รองศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ์ ไทยธานี ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิสร เนาวนนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

3) ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารสูงสุด โรงเรียนสัตยาไส อ.ชัยบาดาล จ.ลพบุรี

4) ดร.จิรัชกาล พงศ์ภคเษียร ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตตปัญญา มหาวิทยาลัยมหิดล

5) พระไพศาล วิสาโล เจ้าอาวาสวัดป่าสุคะโต จ.ชัยภูมิ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และจิตตปัญญาศึกษา

6) อาจารย์วิเชียร ไชยบัง ผู้เชี่ยวชาญการเรียนการสอน และจิตตปัญญาศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา จ.บุรีรัมย์

7) อาจารย์พรรณทิพย์พา ทองมี ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน และจิตตปัญญาศึกษา โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในระยะที่ 2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสารเพื่อยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และนำแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ แปรผลคะแนนโดยเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 102-103)

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับความเหมาะสมน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1.รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน ได้แก่ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม 2) วัตถุประสงค์ เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดจิตใจ การฝึกสติอยู่กับปัจจุบัน รู้เท่าทันจิตใจของตนเอง เกิดการเรียนรู้เพื่อเข้าใจตนเองและฝึกกำกับความคิดตระหนักรู้ในตนเอง 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การปรับ

ความคิดและจิตใจ ขั้นตอนที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ขั้นตอนที่ 3 การฝึกปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4 การ
ประยุกต์ใช้ 4) ระบบสังคม ได้แก่ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้
อำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้ ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้มี
ทัศนคติที่ดีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 5) หลักการ
ตอบสนอง ได้แก่ การเสริมแรงทางสังคม เสริมสร้าง
พฤติกรรมที่เหมาะสม โดยในขั้นตอนต่างๆ และ 6)
ระบบสนับสนุน ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมในการเรียน
แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน และการมีส่วนร่วมในการจัด
กิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัย มีกิจกรรมหลัก 3
กิจกรรมได้แก่ การน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญ การรับฟัง
อย่างลึกซึ้ง และการเฝ้ามองเห็น

2.ผลการยืนยันรูปแบบ พบว่าทุกองค์ประกอบ
มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย
($\bar{X}$ =4.22, S.D.=0.58) มีข้อเสนอแนะด้านการเขียน
วัตถุประสงค์ของรูปแบบให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์ที่
ต้องการศึกษา และกิจกรรมในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้
ทั้ง 4 ขั้นตอน ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติ ควรมีกิจกรรมที่
ให้ผู้เรียนได้แสดงการคิดวิเคราะห์ ให้เหตุผล และตัดสินใจ
จากสถานการณ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อสะท้อนความคิด และ
ตรวจสอบผู้เรียนได้ตามหลักการ ทฤษฎีทางจริยธรรมที่
นำมาใช้ โดยรูปแบบที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นได้นำเสนอไว้
ตามภาพ ดังนี้

อภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบที่ได้ศึกษา สังเคราะห์ เป็นแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้จากภายใน พินิจพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ฝึกการสังเกตอย่างมีสติต่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ส่งผลต่อความประพฤติ ปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิต อย่างมีสติและปัญญา มีความรักความเมตตาต่อตนเอง และสรรพสิ่งทั้งในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งและหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ (ฉันท ธาตุทอง. 2552 : 4) ได้อธิบายไว้ว่า จิตตปัญญาศึกษา อาจหมายถึงชีวิต ที่เป็นอิสระ สภาวะของชีวิตที่ดำรงเป็นอุดมคติ โดยเฉพาะทางจิตใจมีความโปร่งใส ปลอดพ้นจากความเครียด ความกดดัน ความทุกข์ มีจิตที่เมตตา จิตที่ใหญ่แผ่กว้างไปไม่ยึดติดอยู่กับความเห็นแก่ตัว สามารถเข้าถึงความจริงอันลึกซึ้ง ทำให้ปราศจากความทุกข์ได้ (พระไพศาล วิสาโล. 2552 : 31) การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในแวดล้อมที่สบาย คือ สภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นสภาพแวดล้อมที่เห็นคุณค่าของตนเองด้านใน เอาใจใส่จิตของผู้เรียนในทุกขณะ ซึ่งทำได้ 3 ลักษณะกล่าวคือ การฟังอย่างลึกซึ้ง การน้อมสว้ใจอย่างใคร่ครวญ และการเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริงหรือเรียกว่าการภาวนา คือเฝ้ามองดูธรรมชาติแท้ของจิต (วิจารณ์ พานิช. 2550 : 20) ประสบการณ์ที่ยืนยันถึงความสำคัญของจิตที่อยู่เหนือการคิดวิเคราะห์ แนวคิดที่สำคัญแนวคิดหนึ่ง ที่ถูกนำมาใช้เพื่อการเรียนรู้ที่ศูนย์จิตตปัญญาศึกษานี้ ก็คือกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ซึ่งให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตในทุกขณะ (ชลลดา ทองทวี และคณะ. 2551 : 27 ; วิจักขณ์ พานิช, 2550 : 17) จากการศึกษาสังเคราะห์เอกสารตำรา งานวิจัยทำให้เห็นมุมมองของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาว่า ใช้การเปิดใจ และการไว้วางใจในตัวลูกศิษย์ พยายามหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจ หากแต่เปลี่ยนไปใช้ชีวิตร่วมกับผู้เรียนในห้องเรียนด้วยบทบาทใหม่ มีปฏิสัมพันธ์ และเชื่อมโยงตัวเองไปถึงลูกศิษย์ด้วยคุณธรรมแห่งความรักและเมตตา เห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ คำนึงถึงการพัฒนาลูกศิษย์ทั้งฐานกาย ฐานใจ และในขณะเดียวกันก็จะค่อย ๆ

พัฒนาฐานคิดของพวกเขาเองด้วย ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ตามรูปแบบที่หลากหลาย โดยให้หลักจิตตปัญญาศึกษากับชั้นเรียน จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สำหรับทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบเพื่อให้เกิดจริยธรรมนั้นผู้วิจัยสังเคราะห์ ทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก เนื่องจากทฤษฎีนี้เป็นการสอนหรือการชี้แนะที่ทำให้ผู้เรียนสามารถยกระดับความคิดด้านคุณธรรมจริยธรรมขึ้น โดยมีเงื่อนไข 3 ประการ คือ เป็นการยกระดับความคิดด้านคุณธรรมไปสู่ขั้นที่สูงถัดไป มีการนำเสนอปัญหาที่ขัดแย้งกับโครงสร้าง ทางความคิดของผู้เรียน เป็นบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้ง ในมุมมองทางจริยธรรมที่เปิดกว้าง (นุชลีอุปภัก. 2555 : 63) จากงานวิจัยของโคลเบอร์ก ได้ศึกษาพัฒนาการทางจริยธรรม โดยการตั้งสถานการณ์ที่ทำให้บุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ต้องพบกับความยากลำบากในการตัดสินใจ เนื่องจากเกิดความขัดแย้งทางความคิดเกี่ยวกับความยุติธรรม ถูกต้อง ดีงาม รวมทั้งอารมณ์และความปรารถนาของตนเองโดยสถานการณ์เช่นนี้เรียกว่า (Moral Dilemmas) จากนั้นจึงถามผู้อ่านสถานการณ์นั้น ๆ ว่าบุคคลในเรื่องควรทำอย่างไร และเพราะเหตุใดจึงต้องทำเช่นนั้น ตามทฤษฎีพัฒนาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก จากทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าจะเน้นที่เหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจ ทำพฤติกรรมมากกว่าทางเลือกที่ตัดสินใจทำพฤติกรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทฤษฎีแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือวัดการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม พฤติกรรมจริยธรรม เพื่อให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู เนื่องจากเป็นรูปแบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นทักษะกระบวนการส่งเสริมทั้งด้านความรู้ พฤติกรรม การคิดตัดสินใจให้เหตุผลทางจริยธรรม ซึ่งผู้เรียนต้องเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติ และเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงดังนั้น การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ไปทดลองใช้และศึกษาตามตัวแปรที่ส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูต่อไป 2)

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามกิจกรรมที่กำหนด เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายในคือจิตใจ สู่ภายนอก คือ การกระทำ โดยมีแนวทางปฏิบัติจากการทำกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา 3 หลักการ คือ การรับฟังอย่างลึกซึ้ง สนทนาสนทนา การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ปรับความคิดและจิตใจ 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การฝึกปฏิบัติ 4) การประยุกต์ใช้ โดยทุกขั้นตอนจะมีกิจกรรมที่สะท้อนแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และทฤษฎีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยผ่านการจัดกิจกรรม 3 กิจกรรมได้แก่ การฟังอย่างลึกซึ้ง การน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญ และการเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง 4) ระบบสังคม ได้อธิบายถึงบทบาทครู มีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สำหรับบทบาทผู้เรียน คือ เอาใจใส่ในการร่วมกิจกรรมกับเพื่อนและครู ทั้งรายบุคคลหรือกลุ่ม 5) หลักการตอบสนอง เป็นวิธีการที่ผู้สอนจะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนประพฤติปฏิบัติ ในทางบวก เช่น การเสริมแรง เอาใจใส่ผู้เรียน ให้คำแนะนำอย่างไม่รู้สึกเบื่อ น้ำเสียงนุ่มนวล มีความเป็นกันเองกับผู้เรียน 6) ระบบสนับสนุน ได้แก่ สิ่งที่ผู้เรียนได้รับทำให้เกิดการเรียนรู้ อาทิ แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ที่จำเป็น สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. 2546 : 151-152 ; 2550 : 23-36) ได้ศึกษารูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณค่าความเป็นมนุษย์ มี 5 หลักการคือ ความรักความเมตตา ความจริง ความสงบ สุข ความประพฤติชอบ และอหิงสา รูปแบบนี้สามารถนำไปพัฒนาและมีผลการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน มีแรงบันดาลใจ ที่จะนำกิจกรรมที่ได้รับการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และผลวิจัยพบว่า ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางบวก

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมาได้รับผลการประเมินจากผู้ผู้ทรงคุณวุฒิในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.58) แสดงให้เห็นว่ามีกระบวนการพัฒนา ที่เป็นไปตามหลักวิชาการ โดยเฉพาะแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและทฤษฎี

พัฒนาการทางจริยธรรมของโคล์เบิร์ก มีความเหมาะสมในการที่จะนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูอย่างไรก็ตามผู้วิจัยจะต้องนำรูปแบบนี้ไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อทดลองใช้ศึกษาหาจุดดีและจุดบกพร่องที่ควรจะต้องพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. 2551. **คู่มือจริยศาสตร์ตามหลักวิชาการ** สาขาสถ. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.
- คณะอนุกรรมการพัฒนานิเทศนัศึกษานอกชั้นเรียน. บทความงานวิจัย. **รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนิเทศนัศึกษาด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตร**. เครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย, ออนไลน์.
- จุ ม พ ล พุ ล ภ ี ท ร ชี วิ น . ได้ จ า ก <http://jitwivat.blogspot.com/2012/05/blog-post-22ht..>, 30 ตุลาคม 2557.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทรสุข. 2552. **ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: คู่มือกระบวนการจัดปัญหา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. 2554. **กลยุทธ์การสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. 2552. **โครงการวิจัยและจัดการความรู้จิตตปัญญาศึกษา. (โครงการเอกสารวิชาการการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง)** กรุงเทพฯ: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ,

วิจักขณ์ พานิช. 2550. **เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ:**

การศึกษาดังเส้นทางแสวงหาจิตวิญญาณ.

พิมพ์ครั้งที่ 2. ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา:

สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.

สุนน อมรวิวัฒน์. 25489. **บทบาทของสถาบันการศึกษา**

ต่อการพัฒนาจิตใจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

และทำปกเจริญผล, สำนักงานคณะกรรมการ

การอุดมศึกษา.

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ.

๒๕๕๒ และแนวทางการปฏิบัติ. 2552.

ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง

แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐาน

คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.

๒๕๕๒: เอกสารแนบท้าย

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. 2550. **คุณธรรมนำความรู้:**

รูปแบบการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

คุณค่าความเป็นมนุษย์. คู่มือประกอบการ

อบรมโครงการคุณธรรมนำความรู้ : แนวทาง

เสริมสร้างคุณธรรมในระบบการศึกษา.

กรุงเทพฯ : วิทีซี คอมมิวนิเคชั่น

Huffman, K..2002. **Psychology in action.** 6th ed.

New York : John Wiley & Sons. Inc,

2002.

Linda Darling, Hammond, John Bransford. 2005.

Preparing Teacher for a Changing

World What Teacher Should Learn

and Be Able to Do. Published by

Jossey -Bass A Wiley Imprint United

states of America. (P.346-347)

Joyce, B. Weil M. and Calhoun E. 2011.

Models of Teaching. 8th ed. Pearson

Education, Inc. Boston America,

Kohlberg, L. 2000. **Development of Moral**

Character and Moral Ideology

Review of Child Development

Research. New York: Russell Sage

Foundation

